

A szakmai információs tevékenység társadalmi rendeltetése

A szakmai információs tevékenység egyéni és társadalmi rendeltetését öt összetevő határozza meg, nevezetesen:

a gnoszológiai rendeltetés, amely az individuális (szubjektív) és a társadalmi (objektív) megismerés elmélyítését és javítását célozza;

az integráló rendeltetés, amelynek révén emberek, szervezetek, földrajzi régiók, szakmák és tudományágak, valamint különféle időszakok kerülnek egymással információs összeköttetésbe;

a realizációs rendeltetés, amely a használókat az elmélet (tudomány, kultúra, irányítás stb.) és a gyakorlat (ipar, mezőgazdaság, egészségügy stb.) szférájában egyaránt hozzásegíti feladataik jobb és gyorsabb megoldásához;

a közművelődési rendeltetés, amelynek keretében a használók általános szakmai kultúrája növekszik elsősorban;

az etikai rendeltetés, amely egyéniségük kiteljesítésében és az önmegvalósításban segíti a használókat.

Természetes: az említett összetevők szoros kapcsolatban állnak egymással.

A rendeltetés betöltése meghatározott funkciók ellátását feltételezi. A szakmai információs tevékenységnek az alábbi funkciói vannak:

a heurisztikus funkció, amely az információs kutatás közben feltárja a bibliográfiai és/vagy a faktográfiai adatokat;

az analitikus funkció, amelynek során a feltárt adatok – a megrendelő szükségleteinek megfelelően – szelekcióra és transzformálásra kerülnek;

a szintetizáló funkció, ami alatt a feltárt információ-tartalmak alkotó módon történő feldolgozása értendő;

a disztribúciós funkció, azaz az információs tevékenység produktumainak terjesztése, a használókhöz való eljuttatása (általános és szelektív szétszórás).

A szakmai információs tevékenység hasznot hajt, eredményeket produkál használói körében. E tekintetben *információs eredményt és realizációs eredményt*, illetve a fentiekben belül egyéni és társadalmi eredményt, valamint közvetlen és közvetett eredményt különböztethetünk meg.

Az információs eredményt, – legyen az akár egyéni, akár társadalmi, – nehezen lehet, *olykor nem is lehet mérni*.

A realizációs eredmények közül az egyéni és a közvetlenek általában *jól mérhetők*. A realizációs társadalmi eredmények kifejezésére olyan – részleteikben esetenként számszerűen is kimutatható – általános megállapítások szolgálnak, mint *a termelés színvonalának növekedése, a természeti környezet javulása* stb.

A szakmai információs tevékenység rendeltetésének kutatása, részletező feltárása közben különféle megközelítési lehetőségekkel élhetünk. Így lehetséges kibernetikai (rendszerelméleti), szociológiai és filozófiai megközelítés. Az első nyomán a tevékenység műszaki és szervezési oldalai tárulnak fel előttünk, a másik kettő nyomán társadalmi rendeltetése.

/WIESENBERGER, I.: Poslánf odborné informační činnosti = Technická Knihovna, 20. köt. 2. sz. 1976. p. 35–41./

(Futala Tibor)

KÖNYVTÁRI RENDELETEK, HATÁROZATOK

A Szovjetunió tudományos, műszaki és szakkönyvtárak tevékenységét koordináló tárcaközi bizottság határozatai

1. A külföldi tudományos-műszaki folyóiratokról szóló jeladó információ helyzetéről és továbbfejlesztéséről (1975. nov. 17.)

1974–75-ben az össz-szövetségi központi ágazati és köztársasági információs szervek nagy munkát végeztek a *Tudományos-Műszaki Állami Bizottság, a Szovjetunió Kiadói Állami Bizottsága és a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Elnökségének* 1973. szept. 20-án kelt 447/1–2221/26/54 sz. „Az operatív jeladó információ

megszervezésére, külföldi forrásokban lévő anyagok másolására, egyes cikkek, és dokumentumok orosz nyelvre történő fordítására, valamint ezeknek az anyagoknak a vállalatok, intézmények, szervezetek, tudósok és szakemberek részére történő megküldésére irányuló intézkedésről” c. határozata végrehajtásában.

1975-ben jeladó tájékoztatás folyt valamennyi korábban lemásolt és a valutáért vásárolt tudományos-műszaki folyóirat alapján (7722 folyóirat). 1976-ban a folyóiratok száma 8408-ra növekszik. Ebben a munkában 78 össz-szövetségi, ágazati és köztársasági tudományos-műszaki információs szerv vesz részt.

A jeladó tájékoztatásra előfizetők száma 1975-ben 7000 volt (1974-ben 5000), a példányszám 212 000 (1974-ben 80 000).

Valamennyi jeladó tájékoztatást folytató szervezetet még további külföldi folyóirattal láttak el, az össz-szövetségi, néhány ágazati és ágazatközi területi szerv pedig nagy teljesítményű másoló-sokszorosító berendezéseket kapott.

A tudományos-műszaki információs szervek nagy része a jeladó tájékoztatást gyorsan végzi (10 napon belül szétküldik a címmásolatokat).

Ugyanakkor a jeladó tájékoztatás szervezésében hiányosságok is mutatkoznak: az össz-szövetségi és központi ágazati szervek nem kellő mértékben tanulmányozzák az egyes vállalatoknak a jeladó tájékoztatás iránti igényét és a felhasználás hatékonyságát; sok előfizetőnek okoz nehézséget a címmásolat felhasználása címfordítás hiányában; nem tartják be az előfizetési határidőket; az előfizetés alapjául szolgáló katalógust 1,5–2 hónappal később küldték szét; nincs kellőképpen megszervezve a jeladó tájékoztatás propagandája.

A Bizottság határozata a jeladó tájékoztatásnak és annak felhasználásának ésszerűbb megszervezése érdekében:

1. Felkéri a minisztériumokat és főhatóságokat, hogy az alájuk rendelt össz-szövetségi, központi ágazati és köztársasági tudományos-műszaki információs szervek:

biztosítsák a külföldi folyóiratok operatív jeladó tájékoztatója 1976-ra szóló katalógusának szétküldését november–december folyamán és az előfizetések lebonyolítását 1976. I. negyedévében;

folytassanak közvéleménykutatást a jeladó tájékoztatás előfizetői között arról, hogy az adott szervezet mennyire elégti ki a jeladó tájékoztatás általuk elfogadott formája;

1975. IV. n. é. – 1976. I. n. é. folyamán szervezzenek értekezletet az információs szervek munkatársai részére a jeladó tájékoztatás terjesztési rendszeréről és a munkában történő felhasználásról;

biztosítsák a jeladó tájékoztatás alapján a cikkek másolására érkező igények gyors teljesítését.

2. A Bizottság titkársága a GPNTB-vel együtt 1976. február 15-ig az információs szervektől kapott anyagok alapján készítsen módszertani útmutatókat a jeladó tájékoztatás tökéletesítésére.

* * *

2. A kevésbé használt irodalom letéti tárolása szervezésének menetéről a Szovjetunió Élelmiszeripari Minisztériuma, az OSzSszK Folyami Hajózási Minisztériuma, a Szovjetunió Egészségügyi Minisztériuma és Nehézipari Minisztériuma tudományos-műszaki információs szerveiben és könyvtáraiban (1975. dec. 22.)

Az érintett ágazatok információs szervei és könyvtárai megkezdték a munkát a kevésbé használt irodalom központi állományának létrehozásával és az egyes könyv-

tárak állományából való törlésével kapcsolatban. Az egyes ágazatokon belül szemináriumokat és értekezleteket szerveztek, módszertani anyagokat dolgoztak ki és küldték szét. A csereállományokról szóló *bulletinek kiadása* folytán javult az egyes könyvtárak állományának aránya.

Ugyanakkor a letéti tárolás megszervezésében jelentős hiányosságok voltak: nagyon lassan halad az össz-szövetségi letéti könyvtárakként kijelölt központi ágazati könyvtárak előkészítése és a fölösleges vagy nem profilba tartozó irodalom selejtezése; a kevésbé használt irodalom átadásához nagyon kevés vállalati és intézeti könyvtár kezdett hozzá; a munkába nem eléggé vonják be a mérnököket és műszaki szakembereket; nincs együttműködés a területi letéti könyvtárakkal; egyes ágazatokban nincs megszervezve a csereállományról szóló *bulletinok* kiadása, aminek következtében az ágazati könyvtár által el nem fogadott irodalmat nem osztják szét az ágazati könyvtárak között.

A letéti tárolás fejlődését akadályozzák a megfelelő feltételek és berendezések hiánya.

A Bizottság határozata:

1. Felkéri a Szovjetunió Élelmiszeripari Minisztériumát, Egészségügyi Minisztériumát, Nehézipari Gépgyártási Minisztériumát és az OSzSszK Folyami Hajózási Minisztériumát, hogy a felügyelete alá tartozó tudományos-műszaki információs szervezetekben és könyvtárakban vizsgálja meg a letéti tárolás szervezésének helyzetét különös figyelmet fordítva a következőkre:

a nem profilba tartozó és elavult irodalom leírása a letéti könyvtárakként kijelölt, központi ágazati könyvtárak állományából;

a letéti könyvtárba adatokat bejelentő könyvtárak és információs szervek számának jelentős növelése;

a könyvtárak csereállományáról szóló információ fokozása és az állomány esetleg szükséges átcsoportosítása az egyes könyvtárak között.

2. Felkéri a minisztériumokat és főhatóságokat; hogy biztosítsák 1976. I. negyedévében a kevésbé használt irodalomról és dokumentációról szóló adatok beérkezését a letéti könyvtárakba a tudományos-műszaki információs szervek és könyvtárak nagy részétől;

javítsák meg a letéti könyvtárak funkcióit ellátó tudományos-műszaki információs szervek és könyvtárak anyagi-műszaki bázisát;

fokozzák a tudományos-műszaki információs szerveknél és könyvtáraknál a letéti tárolás szervezésének ellenőrzését.

3. Megbízta a GPNTB-t

a GPNTB és a központi ágazati tudományos-műszaki könyvtárak által kiadott a csereállományokról szóló *bulletinek* egységes kiadványba történő egyesítésével, az egyes sorozatokra történő lebontással és a kiadványok előállítási és kiadási rendjére vonatkozó javaslat kidolgozásával.

* * *

3. A tudományos-műszaki információs szerveknél és könyvtáraknál a tudósok, szakemberek és a termelésben résztvevő dolgozók kérésére összeállított nem publikált bibliográfiai jegyzékek állományának szervezési és felhasználási rendje

Az instrukció megjelenése óta *jelentősen javult a nem publikált bibliográfiai jegyzékek felhasználása* a társadalom- és természettudományok, a mezőgazdaság, az egészségügy és az építésügy területén. Létrehozták a nem publikált bibliográfiai jegyzékek állományát a Központi Mezőgazdasági Könyvtárban, az Össz-szövetségi Egészségügyi Információs Tudományos Kutató Intézetben, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Könyvtárában, az Építésügyi Központi Tudományos-Műszaki Könyvtárban. Az évi gyarapodás a természettudomány területén 200, a mezőgazdaság területén pedig 350 bibliográfia stb. Megkezdődött a nem publikált bibliográfiai jegyzékekről szóló folyamatos bibliográfiai tájékoztatás; az egészségügy területén 1975-ben több mint 1200 adatot közöltek, az Akadémiai Könyvtár – 500 adatot. *Fokozódott a felhasználás hatékonysága*: a szelektív információterjesztés alapján a Tudományos Akadémia Könyvtárában 1600 másolatot rendeltek, a Mezőgazdasági Könyvtárban – 1200 másolatot, az Egészségügyi Információs Intézetben – 1350 másolatot.

Ugyanakkor a nem publikált bibliográfiai jegyzékek állományának létrehozása és felhasználása területén *jelentős hiányosságok mutatkoztak*: az ágazati állományok gyarapításában nagyon kevés könyvtár és információs szerv vesz részt: pl. az egészségügy területén az ágazat 500 szervezetéből mindössze 33 küldött adatot a központi könyvtárba, az építésügy területén az 1600 intézményből 23, a mezőgazdaság területén az 1000 intézményből 17. A kurrens bibliográfiai mutatók nem tartalmazzák a köztársasági és területi könyvtárak által összeállított mutatókról és jegyzékekről szóló adatokat. A bibliográfiai adatok összeállításának határidejét nem tartják be, nincs kellőképpen megszervezve az ezekről készülő másolatok szolgáltatása. Nem kellő mértékben és rendszertelenül folyik a határozat teljesítésének szervezésére irányuló módszertani munka.

A Bizottság határozata:

1. Felkéri a Szovjetunió Egészségügyi Minisztériumát és Mezőgazdasági Minisztériumát, Építési Felügyelőségét, a Tudományos Akadémia Elnökségét, hogy *fokozza a felügyelete alá tartozó központi ágazati tudományos-műszaki információs szervekben és könyvtárakban a határozat teljesítésének ellenőrzését* és tájékoztassa a Bizottságot a hiányosságok felszámolására hozott intézkedésekről.

2. Felkéri az össz-szövetségi, központi ágazati és köztársasági információs szervezeteket, hogy *jelöljék ki a bibliográfiai jegyzékek készítő információs szerveket* és

könyvtárakat; biztosítsák, hogy az elkészült anyagok másolatait a megfelelő információs szervekhez eljuttassák.

3. Felkéri a Szovjetunió Kulturális Minisztériumát és Felső- és Középfokú Szakoktatási Minisztériumát megfelelő intézkedések megtételére, hogy a köztársasági, területi és felsőfokú tanintézeti könyvtárak *az általuk összeállított nem publikált bibliográfiai adatait és másolatait a megfelelő ágazati információs szerveknek eljuttassák*.

4. A Bizottság Titkársága és a GPNTB módosítsa az instrukciókat az össz-szövetségi tudományos-műszaki információs szervek észrevételei és kívánságai alapján.

/Naucsnyie i Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 1976.

5. sz. p. 36-40./

(Viszocsekné Péteri Éva)

Rendelet a szovjet tárolókönyvtári szervezetről

A rendeletet jóváhagyta 1974. december 3-án P. DEMICSEV, a Szovjetunió kulturális minisztere, 1974. december 31-én V. KIRILLIN, a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottságának elnöke, 1975. március 11-én M. KELDÜS, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának elnöke, 1975. február 3-án V. ELJUTIN, a Szovjetunió felső- és középfokú szakoktatási minisztere.

Általános rendelkezések

1. A ritkán keresett, de tudományos és kulturális értékű dokumentumok tárolókönyvtári őrzését a könyvtári állományok őrzésének és használatának racionálisabb megszervezése, valamint az ország alapvető gazdasági-földrajzi egységeiben való arányos állományelosztás érdekében kell bevezetni.

2. Az össz-szövetségi jelentőségű tárolókönyvtárak funkcióit a legjelentősebb általános tudományos, tudományos-műszaki és szakkönyvtárak, illetve a tudományos-műszaki tájékoztatás ágazati szervei látják el*.

3. A köztársasági és ágazatközi jelentőségű tárolókönyvtárak jegyzékét – a Szovjetunió Kulturális Minisztériumának egyetértésével – a szövetségi köztársaságok minisztertanácsa, valamint a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottsága hagyja jóvá.

4. Minden általános köztársasági, megyei és járási könyvtár, hacsak nem lát el ágazatközi tárolókönyvtári funkciót, a helyismereti irodalom tárolókönyvtára.

* A rendelethez csatolt melléklet 66 össz-szövetségi jelentőségű tárolókönyvtárat sorol fel.